

Jina.....

Nambari.....

Shule.....

Sahihi.....

Tarehe.....

102/2

KISWAHILI

KARATASI YA 2

LUGHA

JULAI/ AGOSTI

Muda : 2 ½

MTHANI WA PAMOJA WA MAJARIBIO YA KCSE WA WILAYA YA KERICHO

Hati ya kuhitimu masomo ya sekondari (K.C.S.E 2012)

102/2

KISWAHILI

KARATASI YA 2

LUGHA

JULAI/ AGOSTI

Muda : 2 ½

Maagizo.

1. Andika jina na nambari yako katika nafasi uliyoachiwa.
2. Jibu maswali yote .
3. Majibu yaandikwe katika nafasi zilizoachwa katika kijitabu hiki.
4. Hakikisha karatasi hii ina kurasa 12 zilizopigwa chapa.

Kwa matumizi ya mtihani.

Swali	Upeo	Alama
1	15	
2	15	
3	40	
4	10	
Jumla	80	

*Karatasi hii ina kurasa 12 zilizopigwa chapa
Watahiniwa wanastahili kuona kuwa maswali yote yako na hakuna yaliyoachwa*

1. UFAHAMU (alama 15)

Soma kifungu kifuatacho kisha ujibu maswali

Haki za watoto na wanawake

Makamishina wa Tume za Haki za Binadamu, waandalizi, waalikwa, watoto, mabibi na mabwana. Kwa muda mrefu kumekuwa na tofauti katika uhusiano baina ya wanajamii. Tofauti hizi zimewapelekea wanawake na watoto kudunishwa. Udunishaji unachukua mwelekeo mbaya zaidi kama watoto ni wa kike.

Kupuuzwa kwa wanawake na watoto kuna historia ndefu. Jambo hili limepata **usugu** kutokana na imani hasi **zilizoota akilini** mwa wanaume na hata wanawake. **Rasilimali** na majukumu yamegawanywa kwa misingi inayowatabakisha wanajamii kuanzia wanaume, wanawake halafu chini kabisa watoto. Katika jamii nyingi, wanawake na watoto wa kike hawarithi, chochote ingawa ndio wenye mchango mkubwa katika uzalishaji mali. Aidha mchango wao kuhusu masuala muhimu nyumbani na katika jamii hupuzwa hate kama wamesoma kutiko waume na akina baba zao.

Inasikitishwa kuwa wanawake na watoto hawana sauti kuhusu uamuzi nyumbani. Wao hulazimishwa kutenda wanavyoamriwa na wanaume. Kwa mfano, si ajabu mwanamke kulazimishwe kupika pombe na watoto kusukumizwa kwenda kununua sigara. Yote haya ni kinyume cha matarajio ya Umoja wa Mataifa kuhusu haki za binadamu.

Ili kuzuia tabia ya 'ujuaji', wanaume wengi hupiga marufuku redio, simu, magazeti na televisheni kwa wanawake na watoto. Amri hii hutekelezwa vikali ili wahusika wasijifunze tabia ya **kukaidi amri** za wazee. Pengine hii ndiyo sababu katika jamii fulani, neno mzee lina maana moja tu; ya wanaume waliokomaa kiumri wale si wanawake. Hii si kweli.

Haki za binadamu ni msingi wa utu. Bila haki hizo mwanadamu hawezi kutumia vipawa na uwezo wake wa kiakili na kihisia kikamilifu. Udunishaji wa wanawake na watoto unapingana na ukweli huu. Imani potofu zinazoendeleza uovu huu zimejikita akilini na katika utamaduni. Zinahitaji kuondolewa. Nafurahi kuwa **mmeibua** mikakati thabiti ya kulipiga vita tatizo hili. Kwa kweli, sherehe kama hizi ni muhimu sana katika kuwafumbua macho wadau kuhusu haki za wanawake na watoto. Naamini hotuba zilizotolewa hapa zitakuwa mbegu zitakazochipua mabadiliko katika fikra na matendo ya watu. Yafaa watu wakubali kuwa mke na watoto ni wenza na wadau katika safari ndefu ye maisha.

Nimeona mabango, maigizo, ngoma na michoro ya waume kwa wake, wazee kwa watoto na wavulana kwa wasichana kuhusu made hii. Ujumbe umewasilishwa wazi. Ni **moyo uliofumwa kwa chuma** tu ambao hauwezi kuathiriwa na ujunibe kuhusu nafasi ya wanawake kurithi na kusikilizwa. Lakini vita vya panga haviamuliwi kwa fimbo. Kilichobaki sasa ni kufanya utatiti wa kukusanya data kuhusu mielekeo

na itikadi zinazopingana na lengo letu. Kutokana na matokeo, mikakati iwekwe ili kuvunja nguvu, desturi zinazochochea taasubi za kiume.

Mabibi na mabwana, yapasa juhudi zifanywe za kusambaza habari kuhusu umuhimu wa kuheshimu na kujali binadamu wote na mchango wao. Aidha hatuna budi kuhakikisha nafasi sawa kwa kite mtu kutoa maoni na kusikizwa. Litakuwa jambo la kusikitisha kama jamii itasahau mchango wa wanawake na watoto katika kuzalisha na kulinda mali. Twahitaji kuondoa uoga kutoka kwa mama zetu wasiotaka mabadiliko. Sekta zote za umma lazima zijitahidi kutekeleza haya.

Ningependa kwakumbusha kuwa kanuni za ubalozi haziniruhusu kuingilia masuala ya ndani ya nchi hii. Hata hivyo, nalazimike kushauri jambo moja. Nashauri ibuniwe Wizara ya Maendeleo ya Wenawake, Vijana na Watoto. Wizara hii itakuwa na jukumu la kuondoa vikwazo dhidi ya wanyonge.

Kubuni wizara tu hakutasaidia. Wakereketwa washawishi mabadiliko katika sheria kuhusu wanawake na watoto hasa wajane na mayatima. **Wanaharakati** nao yapasa wahakikishe kuwa sheria hizo zinaheshimiwa. Shirika langu liko tayari kutoa msaada wa kifedha na kitaaluma kwa sababu hii.

Mambo haya yasikomee hapa. Mrudi mlikotoka na mbuni vikundi vya kutuatilia mapendekezo yaliyotolewa. Ni muhimu kusambaza mliyojifunza hapa ili mambo hayo yapenye kila nyumba. Asanteni.

(a) Tambua na kuthibitisha anayehutubia washika dau. (al.2)

.....
.....

(b) Eleza mielekeo hasi inayopeleka wanawake na wanaume hudunishwa. (al.4)

.....
.....
.....
.....

(c) Kwa kuzingatia swala ibuka la haki, orodhesha haki zozote tatu ambazo wanaume na watoto wananyimwa (al.3)

.....
.....
.....
.....

(d) “Vita vya panzi haviamuliwi kwa fimbo” (al.2)

Fafanua

.....
.....

(e) Taja mchango wa mwandishi wa hotuba hii katika kuirekebisha hali hii ya kudumisha wanawake na watoto. (al.2)

.....
.....

(f) Eleza maana ya

(i) Kukaidi amri

.....
.....

(ii) Moyo uliofumwa kwa chuma

.....
.....

2. UFUPISHO

Ujambazi wa kimataifa ni tatizo lililowasumbua walimwengu kwa muda mrefu sana. Serikali nyingi zimetumia mapesa mengi kwa miaka mingi sana zikijitahidi kupambana na janga hili. Hata hivyo, fanaka haijapatikana, wala haielekei kamwe kuwa itapatikana leo au karne nyingi baadaye.

Yumkini tatizo kubwa lililopo ni kuhusu jelezi la dhana ya “ujambazi” tena “Wa kimataifa”. Hili ni tatizo mojawapo na yapo mengi sana. Tatizo la pili ni kiburi. Kuna wale watu binafsi na hasa viongozi wa nchi kubwakubwa na serikali zao zilizojaminisha kuwa ujambazi ni balaa kweli, tena belua, lakini huo ni wa huko, wala hauwezi kuwagusa licha ya kuwashtua wao.

Kulingana na maoni ya watakaburi hao, ujambazi ni wa watu ‘washenzi’ wasiostaarabika, wapatikanao katika nchi zisizoendelea bado. Ujambazi pekee wanaouona unafaa kukabiliwa ni dhidi ya mbubujiko wa madawa ya kulevya uliosababishwa na vinyangarika kutoka nchi hizo maaluni za “ulimwengu wa tatu”. Kulingana na wastaarabu wa nchi zilizoendelea, vinyangarika hivi ndivyo hasa adui mkubwa wa ustaarabu ulimwenguni na ni sharti vifagiliwe mbali bila huruma. Baada ya kusagwasagwa, ulimwengu mstaarabu utazidi kutononoka na ahadi ya mbingu hapa ardhini itakamilika.

Imani ya watu hawa ya kuwa ujambazi wa kimataifa, hata iwapo upo, hauwezi kuwashtua wala kuwatingisha wao ilikuwa kamili na timamu. Ilikuwa kamili na timamu hadi hapo mwezi Septemba tarehe 11 mwaka wa 2001, ndege tatu za abiria zilipoelekezwa katika majumba mawili ya fahari, yenye urefu wa zaidi ya ghorofa mia moja na kuyatwangilia mbali. Mshtuko na kimako! Kimako kwa kuwa, kabla ya siku hiyo, Wamarekani hawangeweza kudhani kwamba

3. **Matumizi ya lugha (alama 40)**

(a) Ainisha vielezi katika sentensi ifuatayo:

Mwanamke huyo alibebwa juu juu hadi kanisani. (al.2)

.....
.....

(b) Bainisha jinsi manenoyaliyopigiwa mstari yalivyotumika. (al.2)

.....
.....

(i) Kula kwake ni chanzo cha afya yake nzuri.

(ii) “Kula vizuri kama unataka kuwa na afya bora”.Daktari alisema.

.....
.....

(c) Sauti /e/ na /u/ hutamkwa vipi? (al.2)

.....
.....

(d) Onyesha kishazi huru na kishazi tegemezi katika sentensi hii (al.2)

Mvua iliyonyesha jana ilisababisha madhara makubwa.

.....
.....

(e) Andika mifano mitatu tofauti ya Nomino katika ngeli ya U-ZI. (al.3)

.....
.....

(f) Tumia kirejeshi ‘O’ tamati katika sentesi ifuatayo : (al.2)

Kalamu ambayo alinunua ni ile ambayo anaipenda

.....
.....

(g) Tambua yambwa tenda na yambwa tendewa katika sentesi ifuatayo.

Maria alimnywesha mtoto maziwa jana asubuhi. (al.2)

.....
.....

(h) Tumia viakifishi vifuatavyo kutunguisha sentensi sahihi (al.2)

(i) Kibainishi

(ii) Mstari

.....

.....

.....

(i) Unda nomino kutokana na vitenzi vifuatavyo (al.2)

(i) Nasihi

.....

.....

(ii) Arifa

.....

.....

(j) Tunga sentensi ukiyatumia maneno haya. (al.2)

(i) Mjusi

.....

.....

(ii) Mali

.....

.....

(k) Eleza matumizi ya viambishi vilivyopigiwa kistari. (al.2)

(i) Kaketi

.....

.....

(ii) Nikisoma kwa bidii nitapita mtihani

.....

.....

(l) Tunga sentensi mbili ukitumia 'a' - unganifu pamja na maneno yafuatayo (al.2)

(i) Uaminifu

.....

.....

(ii) Ng'ombe

.....

.....

(m) Tunga sentensi ukitumia kihisishi kifuatacho (al.1)
Kefule

.....
.....

(n) Bainisha aina za vifenzi katika sentensi hizi (al.2)

(i) Wewe u mwananchi wa Amerika

.....

(i) Jana nilinunua mkate na maziwa

.....

(o) Yakinisha sentensi hii katika nafasi ya pili umoja. (al.2)

Tusipoelewana na walimu hatutapata amani siku zote shuleni

.....

.....

(p) Changanua sentensi ifuatayo kwa kutumia matawi. (al.5)

Gari nene jeupe lililoibwa Kisumu limepatikana Nairobi.

(q) Tunga sentensi kubainisha maana ya vitate hivi. (al.2)

Gaidi

Kaidi

(r) Geuza sentensi ifuatayo liwe kwa udogo
Shule hiyo ina msichana anayeshiriki katika riadha. (al.2)

(s) Andika upya sentensi kwa kufuata maagizo. (al.1)

Anaimba vizuri na anawavutia mashabiki wengi

Anza kuimba

For More Free KCSE past papers visit www.freekcsepastpapers.com